

УДК 378.147:001.895]:338.48–047.22:808.5

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Попович В.І.

Відокремлений підрозділ

Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Мукачівський аграрний коледж»

Досліджено теоретичні аспекти формування професійно-мовленнєвої компетентності фахівців з туристичного обслуговування. Представлено наукове обґрунтування теми дисертації. Зважаючи на тривалість, складність, багатоплановість умов формування професійно-мовленнєвої компетентності, пропонуються певні етапи цього процесу в логіці «компетентність», «професійна компетентність», «професійно-мовленнєва компетентність». Майбутній фахівець з туристичного обслуговування повинен оволодіти ключовими компетентностями. Створення умов для набуття необхідних компетентностей упродовж життя сприяє продуктивності та конкурентоспроможності людини на ринку праці.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, професійно-мовленнєва компетентність, фахівець з туристичного обслуговування, мовні компетенції студентів, ключові компетентності.

Постановка проблеми. Сучасний рівень розвитку українського суспільства висуває нові, все більш високі вимоги до підготовки фахівців з туристичного обслуговування. Важливу роль при цьому відіграє питання формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців у сфері туризму. Вони повинні оволодіти певними ключовими компетентностями, які становлять основний набір загальних понять, мають бути деталізовані в комплекс знань, умінь, навичок, цінностей та відношень за навчальними галузями й життєвими сферами студентів. Ключові компетентності дають змогу особистості ефективно діяти у багатьох соціальних сферах, сприяють особистому успіху. Створення умов для набуття необхідних компетентностей протягом життя сприятиме продуктивності та конкурентоспроможності людини на ринку праці; зменшенню безробіття завдяки розвитку гнучкої (адаптивної) та кваліфікованої робочої сили; розвитку середовища для інноваційних перетворень в умовах глобальної конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До питання компетентності, професійної компетентності, професійно-мовленнєвої компетентності у своїх працях звертається значна частина науковців (О. Кучай, Т. Донченко, Л. Варзацька, Н. Белюх, Н. Волкова, І. Дворецький, С. Морозов та ін.).

Кучай О.В. зазначає, що компетентність – володіння людиною відповідною компетенцією, що охоплює його особисте ставлення до неї та предмета діяльності. Дослідник наголошує, що хоча поняття «компетентність» і «компетенція» розмежовані у визначенні, однак сукупно вони відображають цілісність і збірну, інтеграційну суть як результату освіти, так і результату діяльності людини [6, с. 45].

У словнику іншомовних слів зазначено, що компетентність – обізнаність, поінформованість, авторитетність [7, с. 282].

Дослідники сходяться на думці, що компетентність є надбанням самої особистості, визначає якісний рівень засвоєння внаслідок навчання знань, умінь, навичок і здатності застосовувати їх на основі власного досвіду, в процесі здійснення певної діяльності. Компетентність пов'язана з особистістю, з її внутрішніми якостями та здібнос-

тями. Професійна компетентність – спроможність кваліфіковано здійснювати професійну діяльність.

Так, Варзацька Л. пропонує комплекс вправ для формування й розвитку мовлення [3, с. 31]. Ці вправи студент виконує на аудиторних заняттях і під час самостійної роботи. Вони є надійним стрижнем для опанування спеціальної термінологічної лексики з метою вільного володіння нею на практиці.

У педагогічній та науково-педагогічній літературі констатується відсутність єдиного розуміння понять «компетентність», «професійна компетентність», «професійно-мовленнєва компетентність». Також залишається мало дослідженою проблема формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців з туристичного обслуговування.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У педагогічній науці недостатньо розробленими лишаються положення про структуру, умови, технологічні аспекти формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців, зокрема фахівців з туристичного обслуговування, для яких ця компетентність є категорією функціональної. Належний розвиток професійно-мовленнєвої компетентності можливий лише в загальній системі становлення студента, у тісному зв'язку з профільними дисциплінами, які разом із лінгвістичною підготовкою створюють теоретичний і практичний фундамент для моделювання повноцінної мовної особистості фахівця.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців з туристичного обслуговування.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах посилюється увага до всіх видів освіти, яка розглядається як найважливіший чинник соціального і економічного прогресу. Причина полягає в тому, що основною цінністю і капіталом сучасного суспільства стає людина, здібна до пошуку і освоєння нових знань, до ухвалення нестандартних рішень. Все більш зміцнюється переконання, що майбутнє в значній мірі визначатиметься рівнем духовної культури людства. Труднощі, що стоять перед вітчизняною системою освіти, не зводяться тільки до таких актуальних проблем, як пошук

нових джерел фінансування, урізноманітнення форм і методів навчання тощо. Вони пов'язані з проблемами, що стоять перед всією світовою спільнотою і обумовлюються загальним ходом розвитку світової цивілізації. Серед загальносвітових проблем освіти можна виділити наступні: різке збільшення обсягу і швидкості обігу інформації, зміни в наукових уявленнях, що породжує необхідність перегляду змісту освіти, методів та форм навчання; інформатизація суспільства в результаті розвитку засобів масової інформації, світових інформаційних мереж, що спричинило проблему узгодженості знань, отриманих в навчальних закладах, зі знаннями, думками, нормами і цінностями засобів масової інформації; збільшення соціальної динаміки, розвиток нових технологій, структурних змін в розвитку економіки, міграції населення.

Активізація євроінтеграційних процесів, стрімкий науково-технічний прогрес, соціально-економічні зміни передбачають інноваційну модель розвитку економіки країни, потенційно дієвим фактором якої є вища освіта. У зв'язку з цим важливим завданням вищих навчальних закладів є пошук сучасних прогресивних підходів до підготовки фахівців нової генерації. Набуття життєво важливих компетентностей може дати змогу молоді орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному

розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти. Саме тому є важливим розуміння, як і які компетентності повинен формувати педагог, що має стати результатом навчання.

Компетентність можна розцінювати як результат набуття компетенцій [4, с. 269].

Компетентність об'єднує пізнавальні ставлення та практичні навички, цінності, емоції, поведінкові компоненти, знання і вміння, які можна мобілізувати для активної дії; допомагає людині визнавати, ідентифікувати і розв'язувати (незалежно від контексту) проблеми, характерні для певної діяльності; є індикатором, що сприяє у визначенні готовності випускника до життя, його подальшого особистісного розвитку; активній участі в житті суспільства. Набуття молоддю знань, умінь та навичок вдосконалює їх компетентність, сприяє їх інтелектуальному, культурному, особистісному розвитку, формуванню здатності швидко реагувати на запити часу.

Діяльність студента, зокрема засвоєння знань, умінь і навичок, складається з конкретних дій. Виконуючи їх, розмірковуючи над виконанням, оцінюючи їх важливість для себе або суспільства, студент розвиває власну компетентність в тій чи іншій сфері. Сформовані компетентності він за потреби використовує в різних соціальних та інших контекстах залежно від умов і потреб діяльності. Компетентна людина застосовує ті стратегії, які здаються їй найсприятливішими для виконання окреслених завдань. Управління власною діяльністю сприяє підвищенню або модифікації рівня компетентності. Отже, компетентність – результативно-діяльна характеристика освіти. Нижнім рівнем компетентності, як зазначає Волкова Н.П., є рівень діяльності, необхідний і достатній для мінімальної успішності в досягненні результату [4, с. 270].

На думку педагогів, членів відомих міжнародних організацій – ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Ради Європи, Організації європейського співробітництва та розвитку – саме набуття життєво важливих компетентностей може дати змогу молоді орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти. Саме тому є важливим розуміння, як і які компетентності повинен формувати педагог, що має стати результатом навчання.

Майбутній фахівець має оволодіти певними ключовими компетентностями, які становлять основний набір загальних понять, мають бути деталізовані в комплекс знань, умінь, навичок, цінностей та відношень за навчальними галузями й життєвими сферами студентів. Ключові компетентності дають змогу особистості ефективно діяти у багатьох соціальних сферах, сприяють особистому успіху. Створення умов для набуття необхідних компетентностей протягом життя сприятиме продуктивності та конкурентоспроможності людини на ринку праці; зменшенню безробіття за-

Рис. 1. Структурно-логічна схема розв'язання завдань дисертаційного дослідження

Джерело: розроблено автором

вдяки розвитку гнучкої (адаптивної) та кваліфікованої робочої сили; розвитку середовища для інноваційних перетворень в умовах глобальної конкуренції.

Висновки і пропозиції. Доцільність дослідження питань формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців з туристичного обслуговування обумовлена рядом суперечностей між концептуальними ідеями компетентнісної підготовки фахівців вищою школою та недостатньою розробленістю теоретико-методичних основ оволодіння майбутніми фахівцями з туристичного обслуговування професійно-мовленнєвою компетентністю, сучасними вимогами

до професійно-мовленнєвої компетентності випускників і рівнем її сформованості.

Таким чином, проблему формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців з туристичного обслуговування слід віднести до числа актуальних і недостатньо розроблених. У практиці підготовки фахівців з туристичного обслуговування недостатня розробка означеної проблеми виявляється у безсистемності застосування методів та прийомів формування професійно-мовленнєвої компетентності; недостатньому врахуванні значення професійно-мовленнєвої компетентності у оволодінні майбутнім фахом; низькій активності учасників педагогічного процесу.

Список літератури:

1. Белюх Н. В. Сучасні тенденції мовленнєвої взаємодії студента та викладача в навчальному процесі / Н. В. Белюх // Організація навчально-виховного процесу. Випуск 15. – Немішаєве: Редакційно-видавничий відділ Наукметодцентру МАПУ, 2009. – С. 147-159.
2. Бірюк Л. Я. Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки (психолого-академічний аспект): навч. посіб. / Бірюк Л. Я. – К.: Глухів: РВВ ГДПУ, 2008. – 210 с.
3. Варзацька Л. Навчання мови та мовлення на основі тексту / Л. Варзацька. – К.: Рад. шк., 1986.
4. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. 3-тє вид. / Н. П. Волкова. – К.: Академвидав, 2009. – 616 с.
5. Донченко Т. Мовленнєвий розвиток як науково-методична проблема / Т. Донченко // Дивослово. – 2006. – № 5.
6. Кучай О. В. Компетентність і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти / О. В. Кучай // Рідна школа. – 2009. – № 11. – С. 44-48.
7. Словник іншомовних слів / уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.

Попович В.И.

Обособленное подразделение
Национального университета биоресурсов и природопользования Украины
«Мукачевский аграрный колледж»

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ТУРИСТИЧЕСКОМУ ОБСЛУЖИВАНИЮ

Аннотация

Исследованы теоретические аспекты формирования профессионально-речевой компетентности специалистов по туристическому обслуживанию. Представлено научное обоснование темы диссертации. Учитывая длительность, сложность, многоплановость условий формирования профессионально-речевой компетентности, предлагаются определенные этапы этого процесса в логике «компетентность», «профессиональная компетентность», «профессионально-речевая компетентность». Будущий специалист по туристическому обслуживанию должен овладеть ключевыми компетенциями. Создание условий для приобретения необходимых компетенций в течение жизни способствует производительности и конкурентоспособности человека на рынке труда.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность, профессионально-речевая компетентность, специалист по туристическому обслуживанию, языковые компетенции студентов, ключевые компетентности.

Popovych V.I.

Separated Subdivision
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
«Mukachevo Agrarian College»

THE FORMATION OF PROFESSIONAL LANGUAGE COMPETENCE OF THE FUTURE TOURIST SERVICE SPECIALISTS

Summary

The theoretical aspects of the professional language competence formation of specialists in tourist service were studied. The scientific basis of the topic of the thesis is presented. Considering the length, complexity, and conditions of professional language competence formation, certain stages of the process are offered in logic of «competence», «professional competence», «professional language competence». The future tourist service specialist must acquire the key competences. Creation of the conditions for the acquisition of the necessary competencies for life promotes the productivity and people competitiveness on the labour market.

Keywords: competence, professional competence, professional language competence, a tourist service specialist, students language competence, key competencies.